

Extrait de la revue **Singularis** du 1er trimestre 2014

Revue des parlers romans de la province de Luxembourg

Editeur responsable: P. Otjacques, rue de la Hette 19 - 6840 Neufchâteau

Rubrique : Contes et racontroûles d'Ârdène

Lu nwar ètang d' Bilôde (1ère partie)

Emile PÈCHEUR (Saint-Hubert)

Onk dès cwins lès pus bès èt lès pus andjoleûs dès gands bwès d' Sint Michèl, c' èst l' fond d' Bilôde. Nin lon do Tchindr dès Gripes, lu tins èt l' richè ont foncè one valéye parfonde avou du chake costè dès bwards pantus. Do tins ku dju va v' cozè, one solide digue barèt l' valéye èt rutnèt lès-êwes dol Bilôde jusse avant k' èles nu gangninche lès ciles do Ri Romarin èt lès ciles do Pîd d' Boû. Pa dzeû l' digue, on alèt fére on vivî k' on alèt dire sins fond èt nwar come lès touîrbîres do fond. Ç't-ètang la èstèt du l' abîe èt lès mwanes i èlèvint dès pèchons. Vla lès protéines k' i l'zi fôt pouy ku d' après lès régues du Sint Bènwèt, i n' plant pont mougnè d' tchôr.

Nosse istware cumince an 1412 avou lu tchèrbonî Clotère Coulomb. Si on sondje a s' nom èt si on fèt on raprotchmint, il avèt bin sur dins sès parints dès colèbeûs. Mês por li, c' èstèt pus tînt dins l' bisteû k' il èstèt, surtout ç' matin la do mois d'julèt', avou s' boû. Lu bièsse avèt scotè su loycôn èt kitè l' campmint. Clotère parvint a l' rutrovu do costè d' l' ètang d' Bilôde. An sayant d' lî passè l' djok, i s' rind compte ku l' boû, d' abitude si poîre, li son.ne tot drole èt nu s' compwate nin come lès-ôntes djoûs. Come i vout l' rapôchtè an li fant one carèsse inture lès cwanes èt li côzant po l' calmè, lu bièsse rulève lu tièsse subitmint, il a dès-oûys mèchants, lu cwane mènâçante prête a foncè, a tchèrdjè, a touwè. Clotère, come d' abitude du ç' tins la an cas d' danger, fèt l' signe dol cwas po s' protéjè do maleûr. Oufiti ! Çu signe du pês la a oyu on-èfèt djabolike. Lu boû rcule, chwarchant l' frèche tinre avu sès sabots, lu chume o muzè, èt dins on mujismint tèrîbe fèt dmi touîr èt galope duvè l' ètang dins on brut a finde lès-orayes, rindu co pus fwates pa lès costès dwas, rèdes èt sôvâdjes dol valéye. Lu nwâre êwe su mèt a boûre, a cabolè, a ècsplozè po fini come one muzike adarmante èt doûcinante.

L' istware contée pa Clotère li min.me, avou des dètayes inventès sins l' volu, dès-oûys ki cwayant a tot èt lès rêves otoû d' ça, l' istware ki créchèt a fèt k' èle passèt èt grandichèt du boutches a orayes èt ki su stindèt tot-ôtoû, a stî rapwartéye a l' abé Bertrand d' Ockiér. Tot choutant, l' abé nu plèt catchè on sourire ki mostrèt cubin il èstèt lon d' cware os racontars du cès payizans ignorants la. Bin sûr, i fèt samblant d' î cware, pace ki vèt ç' k' i pout tirè dol fârce dins lès cwayances k' i pout fére grandi, cultivè, acoradjè dins l' inocince du sès djins ignorantes èt k' on fèt facilmint cware a tot. Rin d' pus simpe po nin lèyi aprotchè lès malfêteûrs, lès voleûrs èt lès bracnîs du s' vivî.

Dins lès-anées k' ont sîji, l' abé multiplie lès-invancions, fâbes èt droîries ôtoû d' l' istware du Bilôde. I lès fèt racontè pò mwanes ki prêtchant dins lès viyâdjes, leû dmandant d' amantchè dès paraboles ôtoû du ç' k' il a invantè. Nu jamès rin afirmè mès sèmè dins tot l' payis lu crinte, lu peûr, l' angwace po créyè ôtoû d' Bilôde on novè monde, lu sale d'atinde d' on monde du d' où ç' k' on n' ruvint nin. I raplèt todi a sès mwanes k' i falèt fére acwâre dès fârces impossibles, èstravagantes... Pîs l' sèrint-èle èt pus' k' on lès crwarèt !

Durant dès-anéyes èt dès-anèyes, èt do fêt' du l' infleûre dès fârces, lu boû èstèt duvnu torê. I sônrtèt totes lès nut' du l' ètang, poussant dès rujismints tèribes èt djabolikes po duspèrsè lès manants, lès môs èlèvès, lès mwins' ku rin. Lès mwanes invariantint régulièrmint dès novèles fârces pus cruwèles èt pus horibes, ku nos djins s' racontint tins dès cîzes èt ki foutint l' vessète ôs pus couyons.

Cès fârces la, su contint min.me èt sovint dins lès fwâres, cand on conteûs trovèt dès-orayes ôs aguês. Du pus' ku lu djoû avancèt èt du pus' ku lès ptites gotes fint èfèt dins lès cèrvês, lu conteûs montèt dins l' imaginêre juska l' impossibe. Il arivèt min.me ku l' conteûs nu s' controlèt pus èt invariant on novèle fârce tote tchônne modûe. I gn-avèt al roûe Sint Djîyès, one pètte gargote sins nom po ansêgne, mès k' avèt so l' façade lu dèssin d' one grande chope du bîre. C' èstèt come ça du ç' tins la po lès cis ki n' savint lire... èt k' èstint lès mèyeûs cliyants. C' èst la ku po l' prumî cômpe on conteûs a dmandè one kèstion a cès cliyants la : « D' où ç' ku lès mwanes fôûtant lès-âmes k' i sônrtant dès cwârps dès possédès » ? Pont d' doute, i lès foutant dins l' ètang d' Bilôde !

(suite dans la prochaine revue)